

Wandelroute De 8 van Linschoten

7-9 km (1½-2 uur) 5% onverhard

Deze route is afkomstig uit het routeboekje *Tureluren en Flierefluiten in het Groene Hart*, deel 2: De Utrechtse Waarden.

THEMA: HET LANDGOED LINSCHOTEN

Kasteelpark, bossen, grienden, boerenerven en omringend cultuurlandschap vormen tezamen het Landgoed Linschoten, een der grootste landgoederen in het Groene Hart. De wandeling heeft de vorm van een 8 rond en door het Landgoed. Kasteel Lindescote was in 1428 al een ruïne na de Hoekse en Kabeljauwse twisten, maar stond nog steeds te boek als ridderhofstad. In 1640 laat Johan Strick een luxe buitenhuis bouwen op die plaats als kroon op een geslaagde politieke loopbaan. Aan de oude ruïne was een adellijke titel verbonden en dus stemrecht bij de Staten. Het nieuwe huis krijgt dan ook de allure van een kasteel en zou drie generaties in de familie blijven. In 1891 wordt het voor f 499.400,- verkocht aan sigarenhandelaar Gerlachus Ribbius Peletier. Ook deze familie sterft uit en de laatste Peletier laat het landgoed in 1969 na aan de huidige eigenaar: Stichting Landgoed Linschoten.

1 2 3 4 5

verwijzen naar streekverhalen.

RA=Rechtsaf, LA=Linksaf, RD= Rechtdoor

Startpunt:

- Parkeerplaats routepunt Linschoten nabij het kruispunt N204 (Woerden - Linschoten) Noord Linschoterdijk (vlakbij het dorp Linschoten).

Openbaar vervoer (richting Montfoort)

- NS Station Woerden, buslijn Connexxion 104 (richting Nieuwegein) halte Van Rietlaan, Linschoten en starten bij 12/13 van de route.

Auto:

- Komende via A12 afslag Woerden (14) einde afrit LA richting Linschoten/ Montfoort. Na ±1 ½ km RA (Noord Linschoterdijk), onmiddellijk links is de parkeerplaats met routepuntinfo Linschoten.

Mindervaliden:

- De route is bijna geheel verhard over rustige, maar soms smalle wegen en dus mogelijk met scootmobiel.

Honden:

- Mits aangelijnd toegestaan.

Horeca:

- Koffiehuis Het Wapen van Linschoten en Snelrewaard, Linschoten. 22

Musea/bezienswaardigheden:

- Landgoed Linschoten, rondleidingen met gids mogelijk. 18

OVERIGE ACTIVITEITEN EN VOORZIENINGEN (STRUÏNADRESSEN):

Routebeschrijving

1. Vanaf de parkeerplaats (Routepunt Linschoten) (bankje) LA Noord Linschoterdijk.
2. Vóór de brug RA Noord Linschoterdijk. Rechts ligt de boerderij Virtus Vincit (Deugd Overwint). Dit is de wapenspreuk onder het familiewapen van de familie Strick van Linschoten. 1
3. RA Schapenlaan. Het huisje rechts, waar nu Theetuin De Schapenlaan (bij mooi weer za+zo geopend) is gevestigd, werd gebouwd

in 1910 in de neorenaissancestijl op de plaats van een arbeiderswoning. Het huisje met beeldbepalende trapgevels werd ontworpen door de zoon van de landgoedeigenaar en kostte destijds f 3465,-. De Schapenlaan vormt de scheiding tussen de hoge kamp links, waar nu huis en parkbos ligt en de lage kamp rechts. 19

Aan het einde passeert u het jachthuis en de opzichterswoning uit 1904.

4. LA Haardijk

We passeren de Louisehoeve, het biologische bedrijf Adrianahoeve met boerderijwinkel (een bezoekje waard) en even later de boerderijen Kopervik en

Haugesund. 20

De Haardijk dankt zijn naam aan het gebied achter de boerderijen, dat bekend stond als "De Haar". Opvallend is het niveauverschil links en rechts. Hier is in de 17e eeuw veel klei afgevoerd ten behoeve van de dakpan- en steenfabricage. Voor veel geld werd de pannaarde verkocht. In 1642 werd zelfs de Haardijk bedreigd door deze ontgronding, waarbij de rechterlijke macht moest ingrijpen.

5. Einde Haardijk: Keuzemoment.

A: Langere route: Over verharde weg RA, wandeling met 2,6 km verlengen. Noordlinschoterdijk na 1.3 km LA over

brug en terug Zuid Linschoterdijk. Dan over kwakelbrug LA en route vanaf hier vervolgen met 5B. **14 15**

B. Korte route LA onverharde pad (bankje).

Rechts stroomt de Lange Linschoten, ooit een belangrijke stroomgeul van de Rijn, die hier veel klei afzette, maar na het afdammen van de IJssel in 1298 een rustige stroom, die nog wel dienst deed voor de scheepvaart. Links in het parkbos een notenboomgaard en wat verscholen tussen de bomen, maar 's winters goed zichtbaar, de ijskelder.

2 5

6. We passeren het monumentale toegangshek.

Hier was ooit een draaibrug over de Linschoten, als toegang tot het landhuis. Let op de grote schampstenen onder aan de poort. Deze moesten voorkomen dat de koetswielen het hek zouden beschadigen (bankje). **3 18**

7. Weg vervolgen RD

In het voorjaar bloeit langs dit pad en in het park massaal de stinsenflora. Dat zijn planten, voornamelijk bol- en knolgewassen, die bloeien voor de bomen in blad schieten. Deze oorspronkelijk wilde planten werden massaal op buitenplaatsen aangeplant.

8. Bij boerderij Parkzicht RD.

Twee enorme lindebomen markeren

de toegang tot het landgoed (verboden toegang). In de verte weerspiegelt het zomerhuis van boerderij Elsehof in de gracht.

Dit Hans en Grietje-achtige gebouw vertegenwoordigt de zeldzame Chaletstijl. **4**

9. Bij de Schapenlaan nu LA, (bankje), theetuin. **19**

10. Aan het einde bij het jachthuis RA (Haardijk). De weg voert langs uitgestrekte grienden.

11. Volg de Haardijk tot het einde. Dan RA Korte Linschoten W.Z (bankje).

U passeert de peperbus van de voormalige korenmolen. **21**

12. Bij de Ambachtsherenbrug LA, oversteken, dan 5 meter LA en gelijk weer RA (Korte Linschoten O.Z.).

13. Volg deze weg die overgaat in Dorpstraat en vervolgens Engherzandweg RD, horeca **22 en 23**

14. Bij N204 oversteken en aan overzijde Engherzandweg vervolgen.

15. Volg deze tot 1e brug RA naar parkeerplaats.

Streekverhalen

1 BOERDERIJNAMEN

Alle boerderijen, behorend tot het landgoed, dragen een naam. Vaak zijn boerderijnamen “patronymen”, dat wil zeggen dat ze verwijzen naar persoonsnamen, vaak vrouwennamen. Het erf was het territorium van de boer, maar het huis was het domein van de vrouw. De grootgrondbezitters eerden hun dochters en vrouwen in boerderijnamen.

Zo ook op het Landgoed Linschoten met boerderijnamen als Elsehof (naar Else von Arnim), Louisehoeve en Adrianahoeve langs de Haardijk. Tot 1933 lagen daar ook de Elisabeth- en Davinahoeve, maar op een noodlottige dag brandden deze samen af. De herbouwde bedrijven werden herdoopt in Haugesund en Kopervik, naar twee Noorse kustplaatsen, waar landgoedeigenaar G. Peletier ten tijde van de brand verbleef.

De boerderijen zijn herbouwd met kruiskozijnen in 17e eeuwse stijl. Zeer vaak verwijzen boerderijnamen naar de ligging van het pand, zoals hier Parkzicht en in de bomencultus Lindehof.

Een bijzondere plaats is weggelegd voor de Latijnse namen. De kerkelijke invloed en intellectuele uitstraling ervan waren groot. “Virtus Vincit” (Deugd Overwint) prijkt op de eerste of laatste boerderij van deze wandeling. De wijsheid is ontleend aan de wapenspreuk onder het familiewapen van Strick van Linschoten. Een andere wapenspreuk bekroont de deur van een boerderij aan de Zuid-Linschoterzandweg: “Eendracht maakt Macht” met het wapen van Holland. Dit verwijst naar de patriottentijd van de Bataafse republiek.

2 TREKSCHUITEN

Hier in de Lange Linschoten ging de trekschuit naar Amsterdam.

In 1679 verscheen de eerste reisgids “Het Naeuw-keurig Reysboeck” met op de titelpagina de trekschuit. Het oude gezegde: dat moet zeker met de trekschuit komen? verwijst naar het trage karakter van dit transportmiddel. Traag, maar efficiënt, zoals 't het openbaar vervoer betaamt.

Rivieren als de Linschoten en de IJssel waren belangrijke transportaders. Het verkeer ging tussen Rotterdam en Dordrecht via Gouda over de Hollandsche IJssel. Naar Utrecht en Amsterdam ging het via Oudewater, dus over de Linschoten. Binnenvaart met zeilschepen bleek te afhankelijk van wind en bij een groeiende economie werd overgeschakeld op paardenkracht. Waterwegen werden daartoe aangepast, want een jaagpad op de oever was een voorwaarde en allerlei hindernissen onderweg dienden te verdwijnen. Zo was het verboden bomen te planten aan de noordoever en herinneren de karakteristieke boogbruggen, de zogenaamde “kwakels”, aan een ongehinderde doorvaart. Rond 1800 vertrokken dagelijks wel 100 trekschuiten uit Amsterdam, waarvan dus enkele naar Oudewater. Naast personenvervoer werden ook goederen getransporteerd. Zo werden de producten van de Oudewaterse touwslagers en hennepkwekers per trekschuit naar Amsterdam gebracht.

De snellere passagiersboten hadden een hogere mast dan de vrachtschepen om moeilijkheden met jaaglijnen bij inhalen te voorkomen. Tot de komst van de spoorwegen was de trekschuit een comfortabele vorm van openbaar vervoer.

Trekschuitvissers hebben in 1838 nog geprobeerd bij Koning Willem I de aanleg van de eerste Nederlandse spoorlijn te verbieden, maar in 1839 was dit toch een feit.

3 DE VIER KASTELEN VAN LINSCHOTEN

Rond het kleine dorp Linschoten hebben ooit wel vier kastelen gestaan binnen een straal van twee kilometer. Behalve het "nieuwe" Huis te Linschoten uit de 17e eeuw, dat prachtig overeind is gebleven, zijn ze allemaal ook weer verdwenen.

In 1270 wordt het "Huys te Linschoten" voor het eerst vermeld en in 1438 blijkt het al een ruïne te zijn. De hoge heerlijkheid en de rechten blijven echter bestaan. In 1633 koopt Johan Strick, lid van de Staten Generaal van Utrecht de ruïne, maar het is hem te doen om de de rechten. Eén jaar later wordt Johan dan ook verheven in de adellijke stand en heet voortaan Johan Strick van Linschoten. In 1637 laat hij op een andere plek het huidige huis bouwen, dat tot 1891 in de familie blijft. Dan koopt tabakshandelaar Gerlacus Ribbius Peletier het landgoed op een veiling voor een slordige f 500.000. Als de laatste erfgenaam in 1969 sterft, laat die het landgoed na aan de Stichting Landgoed Linschoten, die het tot op heden beheert. Het omvat landerijen, boerderijen en centraal het parkbos met landhuis, dat alleen bij speciale gelegenheden toegankelijk is.

Vlakbij, aan de Kromwijker wetering, stond in 1355 al kasteel Wulverhorst. Een boerderij met die naam en de toegangspoort houden de herinnering eraan levend. De naam komt van Ernst van Wulven van der Horst, die toen eigenaar was.

Zoals zoveel kastelen werd Wulverhorst tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten vernietigd. Van het materiaal van de ruïne is in de 17e eeuw de witte hoeve naast het kasteelterrein opgetrokken.

Op 2 km daarvan ligt aan de M.A. Reinaldaweg boerderij Heulestein. De dwarshuisboerderij is vernoemd naar het gelijknamige kasteel. Toen heette dit gebied "Heuland" naar de eigenaar Jan van Heulen. Achter de boerderij, waarin de kloostermoppen van het kasteel zijn hergebruikt, is deels de slotgracht nog zichtbaar aanwezig. Het 14e eeuwse kasteel van de familie De Rovere was in 1564 alweer verdwenen, want dan wordt in archieven alleen melding gemaakt van hoeve Heulestein.

Tenslotte lag aan de Engherzandweg Huis de Nesse in de gelijknamige polder. Behalve de naam en de voormalige oprijlaan is niets terug te vinden van het kasteel. Vermoedelijk is de huidige Graafbrug over de Lange Linschoten, de toegang geweest tot Huis de Nesse. In 1757 werd het kasteel voor afbraak verkocht. De laatste restanten zijn in 1787 verwerkt in de schans bij Linschoten even verderop. In 1948 zijn opgravingen verricht, waarbij een I I-hoekige vorm werd blootgelegd.

4 ELSEHOF

Toen de laatste Strick van Linschoten in 1849 overleed, erfde het Duitse nichtje Else van Arnim het gehele landgoed. Zij liet

in 1855 een boerderij bouwen centraal in het park. Die boerderij is een opvallende representant van de zogenaamde Chaletstijl, die overigens pas in 1875 in Nederland opgang zou maken. De Duitse afkomst van Else verklaart de vroege verschijning van deze stijl hier in Linschoten. De stijl lijkt op die van Duitse en Zwitserse chalets en maakte furore als "Beierische stijl".

Door de uitbreiding van het spoorweginet werden destijds grenzen verlegd. De welgestelden kozen door de snelle verbinding vooral Zwitserland als vakantiebestemming en brachten nieuwe invloeden mee terug.

De chaletstijl kenmerkt zich door gebruik van veel hout, zaagwerk en overstekende kappen boven witgepleisterde muren. De stijl is nooit echt doorgebroken, maar werd al snel als ouderwets ervaren. Toch is hij op landgoederen en in parken wel toegepast, omdat er rust van uitstraalde.

Vanaf het toegangspad naar het Landgoed weerspiegelt het zomerhuis van de boerderij zich in de gracht. Het is bijna identiek aan het niet zichtbare hoofdgebouw en vormt een prachtig ensemble met de omringende beplanting. De familie Van Arnim was toch meer geworteld in Duitsland en verkocht het landgoed in 1891 aan sigarenhandelaar Gerlacus Ribbius Peletier.

5 IJSKELDER

In de winter, wanneer het blad van de bomen is, manifesteert zich duidelijk zichtbaar in het parkbos een merkwaardige aarden bult met toegangsdeur.

Dat is een ijskelder. Aan het oog onttrokken bevindt zich diep in de grond een gemetselde dubbele cilinder met een diameter van 4 en een diepte van 6 meter. Bovenin het dubbele koepeldak zit een afsluitbaar gat.

Nu is het een klamme vochtige en donkere kelder, maar oorspronkelijk werd hier ijs opgeslagen.

Bij ijsgang werden 's winters grote stukken ijs uit de slotvijver gezaagd en in de kelder neergelaten tot deze voor $\frac{3}{4}$ of meer gevuld was. Zo kon 100 ton ijs opgeslagen worden. Door de goede isolatie en diepe ligging bleef het meer dan een jaar bruikbaar.

Hoewel er wel ijs wegsmolt, bleef er voldoende over voor uitgebreid huishoudelijk gebruik.

Zo werden houten "koelkasten" ermee gevuld. Het water was ook van dermate goede kwaliteit, dat het drinkbaar was. Het bouwwerk uit 1835 is toegankelijk via een 10 cm dikke deur, die, doordat hij hellend is afegehangen, automatisch dichtvalt. Tijdens een bezoek in 1998 gebeurde het onvermijdelijke en viel de deur in het slot, waarbij 6 personen en begeleider opgesloten raakten in de pikdonkere ruimte. Met behulp van een zakmes en het licht van een aansteker duurde het enkele uren alvorens men een bruikbaar gat in de enigszins vermoldde deur had gepeuterd. Uit veiligheidsoverwegingen is de deur sindsdien ook van binnenuit te openen.

